

Богущий П.П.

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри кримінального права,

кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сучасна юриспруденція і, зокрема, кримінально-правова доктрина пропонують нетрадиційні концептуальні рішення складних проблем соціального розвитку, що визначається, перш за все, потужним поступом юридичної науки у постмодерний простір існування світоглядних і наукових ідей.

Серед таких ідей суттєвого значення набуло парадигмальне бачення національної безпеки та необхідних і достатніх теоретико-прикладних засобів її забезпечення. З огляду на можливості права першість у даному випадку надається формуванню і підтриманню відповідних правових режимів. Концепт кримінально-правової охорони у кримінально-правовій науці останнім часом приваблює дослідників у контексті розробки і вирішення різноаспектних питань, що стосуються нормативної, інституційної та функціональної характеристики кримінального права. У поєднанні з ціннісною складовою кримінального права проблема кримінально-правової охорони успішно вирішується через застосування концептуальних ідей правового режиму.

Дискусії, які ведуться серед науковців у наукових розробках проблеми кримінально-правової охорони з визначенням, насамперед, об'єктів такої охорони, як правило не дають розуміння сутності цього важливого феномена кримінального права. Напевно більш простим шляхом вирішення завдань наукових досліджень, які стосуються кримінально-правової охорони, є конвенціоналізм у розумінні її змісту, що деякою мірою перешкоджає науковому впровадженню найбільш досконалих ідей у практику застосування кримінально-правових норм, а ще більше – у практику удосконалення нормативної складової кримінального права. Саме за таких обставин дослідження правового режиму кримінально-правової охорони національної безпеки заслуговує на пильну увагу і відзначається неабиякою актуальністю.

Правовий режим характеризується вибором певної сфери соціальної комунікації, де виникає потреба в активній дії права, а також – встановленням певних правил поведінки, які мають бути реалізовані або ж застосовані, окрім цього – визначенням способів і засобів дії права, і чи не найголовніше – визначенням мети, досягнення якої стає можливим завдяки дії права у тій чи іншій сфері соціальних комунікацій.

Правовий режим, маючи універсальні характеристики, конкретизується виключно обраною сферою соціальних комунікацій (суспільними відносинами), способами і засобами, які застосовуються для приведення у дію права, а також метою, яка при цьому переслідується.

Кримінально-правова охорона не мислиться у загальному розрізі і не має універсального значення, а завжди конкретизується певною сферою соціальних комунікацій. Ми можемо розглядати і вирішувати проблеми кримінально-правової охорони власності, навколишнього природного середовища, трудових прав, громадського порядку тощо. Саме таким є розуміння більшості представників кримінально-правової доктрини у вирішенні питань, які окреслюються навколо проблеми кримінально-правової охорони. Інша сторона цієї проблеми засвідчує те, що знаходиться на поверхні і має практичне значення, – кримінально-правова охорона може розглядатися як певний правовий режим, який утворюється для вирішення правових та інших суспільно важливих питань конкретної сфери соціальної комунікації. Такий правовий режим визначається системною відокремленістю норм кримінального права, які встановлюються і діють для охорони певної сфери соціальних комунікацій, певними характеристиками кримінально-правових засобів, у тому числі криміналізацією і пеналізацією, особливими умовами застосування кримінально-правових норм і, досить часто, певними інституційними утвореннями для забезпечення реалізації вимог і положень такого правового режиму. Проблема кримінально-правової охорони має відвертий комплексний характер і саме у такій площині може бути успішно вирішена.

Національна безпека є особливим соціальним феноменом, який визначає безпекове існування людини, суспільства і держави, зміст якого має комплексні ознаки, що визначається безліччю найважливіших для людського буття цінностей та інтересів, які

безумовно мають всезагальний характер. Відтак, кримінально-правова охорона такого соціального комплексу, що має багаторівневу структуру, може здійснюватися лише найбільш ефективними кримінально-правовими засобами, що визначає відповідний правовий режим. Нормативна складова правового режиму кримінально-правової охорони національної безпеки України пронизує фактично усю матерію кримінального права. Можливо зосереджуватися на характеристиці охоронної функції кримінального права, де дискурс матиме більш теоретичне, ніж практичне значення, проте такий дискурс є необхідним для розуміння функціональної характеристики кримінального права загалом. Водночас, нормативні ознаки кримінально-правової охорони національної безпеки засвідчують виокремлення цілих інститутів, а також менших системних груп – субінститутів у системі кримінального права в цілому і у кримінальному законі зокрема, які стосуються визначення кримінально-караних діянь, що становлять ті чи інші внутрішні загрози національній безпеці, або ж, що є такими, які порушують національні інтереси, створюючи внутрішні чи зовнішні загрози.

Нормативна складова кримінально-правової охорони, окрім іншого, втілює положення кримінально-правової політики стосовно національної безпеки і тут найбільш відчутним проявляється зв'язок між кримінально-правовою політикою держави і кримінально-правовою охороною національної безпеки. Такий взаємозв'язок, взаємозалежність відслідковується у виокремленні розділу Кримінального кодексу України, де зосереджені кримінально-правові норми про кримінальну відповідальність за злочини проти основ національної безпеки. Зауважимо, що цим правовий режим кримінально-правової охорони національної безпеки не може обмежитися. Кримінально-правові норми, які стосуються охорони національної безпеки, містяться в інших інститутах кримінального права, але їхня структурна належність не може заперечити особливостей правового режиму, який має свої організаційні та інституційні ознаки для досягнення мети – національної безпеки.

Отже, правовий режим кримінально-правової охорони національної безпеки України – системна єдність нормативних, організаційних та інституційних засобів, що визначені кримінально-правовою політикою держави для досягнення національної безпеки. Проблема кримінально-

правової охорони національної безпеки має комплексний, наскрізний для кримінального права характер і найбільш відчутно вирішується у контексті кримінальної відповідальності за злочини проти основ національної безпеки.